

ΚΕΝΤΡΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ
ΚΕΠΕ

ΔΕΛΤΙΟ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΚΕΠΕ

Μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας

No.2/2023

Ιούλιος
2023

Παρατηρητήριο Μεταρρυθμίσεων ΚΕΠΕ

Έρση Αθανασίου, Ερευνήτρια ΚΕΠΕ, Συντονίστρια

Αγάπη Κώτση, Ερευνήτρια ΚΕΠΕ

Ιωάννης Χολέζας, Ερευνητής ΚΕΠΕ

Γλωσσική Επιμέλεια: Ελένη Σουλτανάκη

Copyright 2023
ΚΕΝΤΡΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΡΕΥΝΩΝ
Αμερικής 11, Αθήνα, 106 72
Τηλ.: +30-210-3676.300
Δικτυακός τόπος: www.kepe.gr

Το ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΚΕΠΕ αναρτάται στον δικτυακό τόπο www.kepe.gr.

Οι γνώμες και κρίσεις που διατυπώνονται στο Δελτίο είναι των συγγραφέων και δεν αντιπροσωπεύουν αναγκαία γνώμες ή κρίσεις του Κέντρου Προγραμματισμού και Οικονομικών Ερευνών.

Περιεχόμενα

Πρόλογος	4
1. Εισαγωγή	5
2. Πλαίσιο μεταρρυθμίσεων για την αγορά εργασίας.....	6
3. Στόχοι και προβλεπόμενες παρεμβάσεις για τη στήριξη της απασχόλησης και την ένταξη στην αγορά εργασίας.....	7
4. Παρεμβάσεις που αφορούν έμμεσα την αγορά εργασίας	13
5. Πρόσφατες εξελίξεις	14
6. Διαπιστώσεις	19
Βιβλιογραφία.....	21

Πρόλογος

Το Παρατηρητήριο Μεταρρυθμίσεων του ΚΕΠΕ συστήθηκε με αντικείμενο την παρακολούθηση των εξελίξεων σε βασικούς τομείς και πυλώνες της μεταρρυθμιστικής πολιτικής, όπως αυτοί προσδιορίζονται με βάση τα εκάστοτε προγράμματα μεταρρυθμίσεων της χώρας. Ως μέρος του έργου του, το Παρατηρητήριο δημοσιεύει ανά διαστήματα πληροφοριακό Δελτίο, το οποίο συμβάλλει στην ενημέρωση της κοινής γνώμης γύρω από την πορεία καίριων διαστάσεων του μεταρρυθμιστικού έργου.

Το παρόν δεύτερο τεύχος του Δελτίου εστιάζει στο πολυδιάστατο μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα που αφορά την αγορά εργασίας στην Ελλάδα.

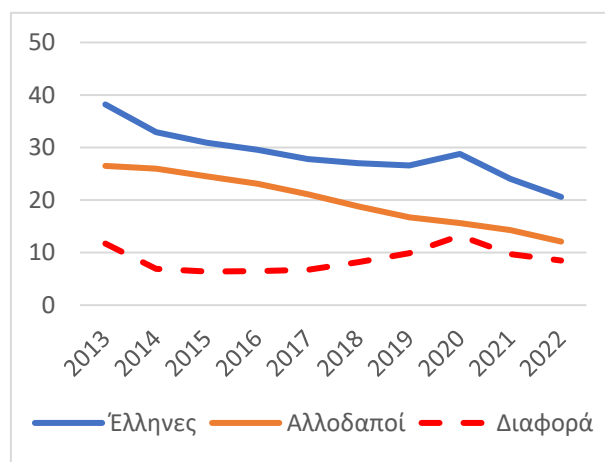
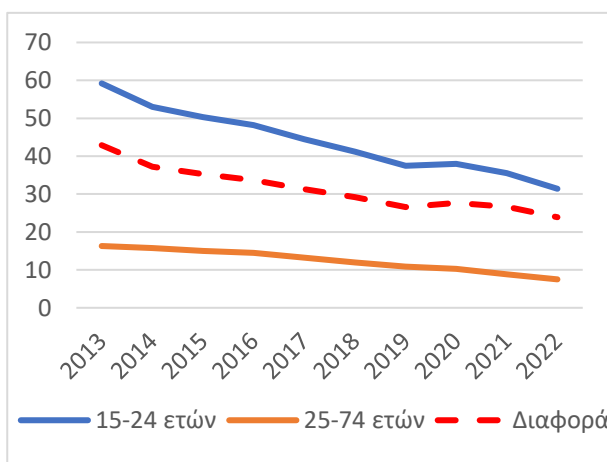
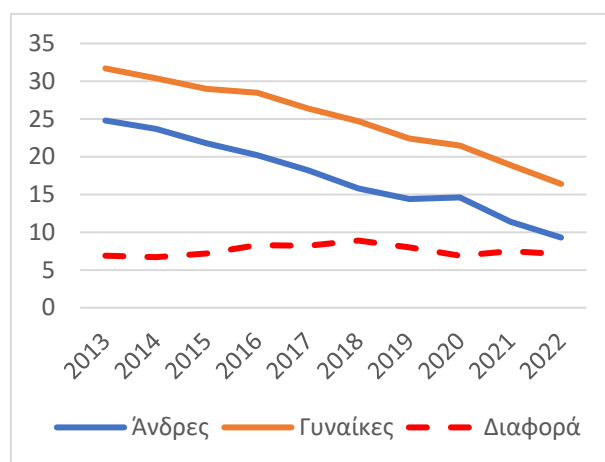
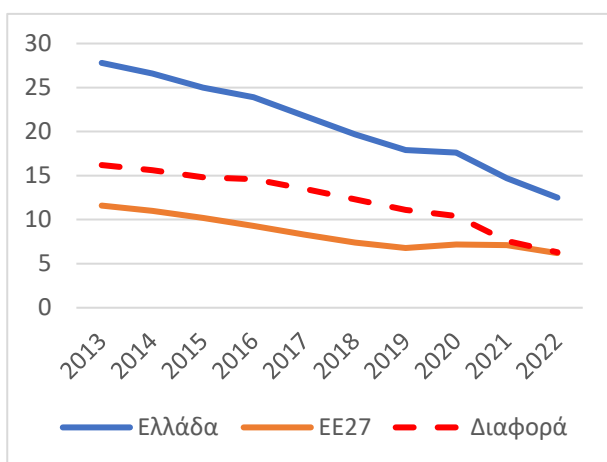
*Καθηγητής ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Γ. ΛΙΑΡΓΚΟΒΑΣ
Πρόεδρος του Δ.Σ. και
Επιστημονικός Διευθυντής του ΚΕΠΕ*

1. Εισαγωγή

Η ανεργία παραμένει σημαντικό πρόβλημα και η μείωσή της υψηλή προτεραιότητα πολιτικής. Παρά τη συστηματική υποχώρηση της ανεργίας τα τελευταία χρόνια, το γενικό ποσοστό ανεργίας ανερχόταν τον Μάρτιο του 2023 στο 10,9% (Χολέζας, 2023). Παράλληλα, οι προοπτικές απασχόλησης στην Ελλάδα εξακολουθούν να υπολείπονται σημαντικά του μέσου όρου της ΕΕ27, ενώ η κατάσταση είναι πιο επιβαρυνμένη για κάποιες κοινωνικές ομάδες, όπως οι γυναίκες, οι νέοι 15-24 ετών και οι αλλοδαποί (Διάγραμμα 1).

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Εξέλιξη ποσοστού ανεργίας κατά φύλο, ηλικία και εθνικότητα, Ελλάδα, ΕΕ27 (%)

Πηγή: Eurostat, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, επεξεργασία ΚΕΠΕ.

Στο πλαίσιο αυτό, οι μεταρρυθμίσεις και οι δράσεις που υλοποιούνται στην αγορά εργασίας τα τελευταία έτη και αυτές που σχεδιάζονται σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα έχουν ως κύριους στόχους τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης, την ενίσχυση της

ανθεκτικότητας των υφιστάμενων θέσεων σε περιόδους κρίσης και τη μεταρρύθμιση των ενεργητικών¹ και παθητικών² πολιτικών απασχόλησης, ώστε να βελτιωθεί η προστασία έναντι της ανεργίας. Οι στόχοι αυτοί επιδιώκονται κατ' αρχάς μέσα από στοχευμένες παρεμβάσεις για τη στήριξη της απασχόλησης και τη συστηματική ένταξη των ανθρώπων στην αγορά εργασίας, παράλληλα με την αναβάθμιση των υπηρεσιών και συστημάτων στήριξης της απασχόλησης και ελέγχου της αγοράς εργασίας. Επιπλέον, οι στόχοι αυτοί ενισχύονται μέσα από μια σειρά άλλων δράσεων που ωφελούν έμμεσα το ανθρώπινο δυναμικό, βελτιώνοντας τις προοπτικές απασχόλησής του. Τέτοιες είναι οι παρεμβάσεις που αφορούν την εκπαίδευση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού, περιλαμβανομένων των ψηφιακών δεξιοτήτων, αλλά και οι δράσεις για τη στήριξη και την προώθηση της Έρευνας και Τεχνολογίας στο πλαίσιο της αύξησης της ζήτησης για ανθρώπινο δυναμικό υψηλής εξειδίκευσης.

2. Πλαίσιο μεταρρυθμίσεων για την αγορά εργασίας

Οι παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας εντάσσονται σε ένα ευρύτερο πλαίσιο μεταρρυθμίσεων στην ελληνική οικονομία, όπως αυτό ορίζεται από το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ) και, σε ετήσια βάση, από το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (National Reform Programme). Σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (ΥΠΕΚΑ) διαμορφώνει κάθε χρόνο εξειδικευμένο σχέδιο δράσης και παρεμβάσεων στην αγορά εργασίας.

Το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ) προβλέπει σημαντικές μεταρρυθμίσεις και δράσεις για την απασχόληση. Μάλιστα, ένας από τους τέσσερις βασικούς πυλώνες της στρατηγικής του αναφέρεται στην Απασχόληση, τις δεξιότητες και την κοινωνική συνοχή. Ο συγκεκριμένος πυλώνας, για τον οποίο προβλέπεται μερίδιο 25% περίπου της συνολικής χρηματοδότησης του Ταμείου Ανάκαμψης για την Ελλάδα (4,1 δισ. ευρώ), περιλαμβάνει τη μεταρρύθμιση των ενεργητικών και παθητικών πολιτικών απασχόλησης, την αναδιάρθρωση των προγραμμάτων κατάρτισης και επανακατάρτισης με

¹ Ενεργητική πολιτική απασχόλησης είναι κάθε (επιλεκτική) πολιτική που στόχο έχει να κινητοποιήσει τους ανέργους (λιγότερο συχνά τους υποαπασχολούμενους και τους απασχολούμενους) να βρουν εργασία ή/και να βελτιώσουν τις πιθανότητες εύρεσης εργασίας (Καραμεσίνη, 2005). Σε αυτές τις πολιτικές εντάσσονται τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης ανέργων και απασχολούμενων, επιδότησης των εργοδοτών για την απασχόληση ανέργων και επιδότησης ανέργων για να δημιουργήσουν την δική τους ατομική επιχείρηση.

² Παθητική πολιτική απασχόλησης είναι κάθε (καθολική) πολιτική που στοχεύει στη στήριξη των ανέργων, δηλαδή στην ανακούφισή τους από τις επιπτώσεις της ανεργίας. Άρα, επιδίωξη είναι η παραμονή των ανέργων στο εργατικό δυναμικό και, στη συνέχεια, η διατήρηση της αξίας του ανθρώπινου κεφαλαίου (Λαλιώτη, 2019). Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα παθητικής πολιτικής απασχόλησης είναι το επίδομα ανεργίας.

επίκεντρο την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων, αλλά και τη μεταρρύθμιση των συστημάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης και μαθητείας. Επιπλέον, ο ίδιος πυλώνας προβλέπει μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις στην εκπαίδευση με στόχο τη βελτίωση του εκπαιδευτικού αποτελέσματος, τη σύνδεση της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, καθώς και προγράμματα για την οικονομική ένταξη ευάλωτων ομάδων που αποσκοπούν στην εξασφάλιση ίσων ευκαιριών.

Το τρέχον Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων για το έτος 2023 προβλέπει την αναθεώρηση των πολιτικών απασχόλησης (ενεργητικών και παθητικών) που στοχεύουν στη βραχυχρόνια απασχόληση ανέργων στον ιδιωτικό τομέα, αλλά και προγράμματα αναβάθμισης δεξιοτήτων και απόκτησης νέων (κατάρτισης). Ιδιαίτερη προσοχή δίνεται σε ευάλωτες κοινωνικές ομάδες όπως οι νέοι, οι γυναίκες, οι μακροχρόνια άνεργοι και οι εργαζόμενοι σε περιοχές με υψηλό ποσοστό ανεργίας λόγω, μεταξύ άλλων, μετάβασης σε νέο πρότυπο παραγωγής (π.χ. απολιγνιτοποίηση), έντονης αποβιομηχάνισης ή έντονης εποχικής διακύμανσης της οικονομικής δραστηριότητας.

3. Στόχοι και προβλεπόμενες παρεμβάσεις για τη στήριξη της απασχόλησης και την ένταξη στην αγορά εργασίας

Οι προβλεπόμενες μεταρρυθμίσεις για τη στήριξη της απασχόλησης, την ένταξη στην αγορά εργασίας και την προστασία των εργαζομένων περιλαμβάνουν θεσμικές μεταρρυθμίσεις για την αναβάθμιση και την ψηφιοποίηση των υπηρεσιών στήριξης της απασχόλησης και των μηχανισμών ελέγχου της αγοράς. Επιπλέον, περιλαμβάνουν αναμόρφωση των πολιτικών απασχόλησης, προγράμματα προστασίας και στήριξης των εργαζομένων, και ειδικότερες πρόνοιες για κοινωνικές ομάδες που έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ή αντιμετωπίζουν ειδικές συνθήκες.

Μεταρρυθμίσεις και ψηφιοποίηση των υπηρεσιών στήριξης της απασχόλησης και των μηχανισμών ελέγχου της αγοράς

Η διαμόρφωση ενός νέου μοντέλου διακυβέρνησης και ο ψηφιακός Μετασχηματισμός της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης-ΔΥΠΑ (πρώην ΟΑΕΔ) αποτελεί μια από τις βασικότερες μεταρρυθμίσεις στον τομέα της αναβάθμισης και ψηφιοποίησης των υπηρεσιών στήριξης της απασχόλησης. Η μεταρρύθμιση περιλαμβάνει δράσεις όπως ο επανασχεδιασμός των Κέντρων Προώθησης Απασχόλησης (ΚΠΑ) και η προβολή τους στο ευρύ κοινό, ο ποιοτικός έλεγχος των ωφελούμενων, η αναβάθμιση των συμβουλευτικών υπηρεσιών, η αναβάθμιση της εφαρμογής της ΔΥΠΑ για κινητά, η ανάπτυξη κεντρικού

ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΚΕΠΕ

πληροφοριακού συστήματος σύζευξης προσφοράς και ζήτησης εργασίας, το νέο πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης του ανθρώπινου δυναμικού, το νέο πληροφοριακό σύστημα οικονομικής διαχείρισης, την ψηφιοποίηση και ψηφιακή διαφύλαξη των αρχείων, κ.ά.

Στην ίδια κατηγορία εντάσσονται, επίσης, ο ψηφιακός εκσυγχρονισμός των σχετικών διαδικασιών όπως υλοποιείται μεταξύ άλλων με την αναβάθμιση του πληροφοριακού συστήματος ΑΡΙΑΔΝΗ, που αφορά την ενοποίηση των στοιχείων απασχόλησης και ασφάλισης με την προσυμπλήρωση των στοιχείων των Αναλυτικών Περιοδικών Δηλώσεων (ΑΠΔ), η λειτουργία του Ολοκληρωμένου Πληροφοριακού Συστήματος (ΟΠΣ) ΗΡΙΑΔΑΝΟΣ, που αφορά θέματα υγείας και ασφάλειας στην εργασία, η ανάπτυξη του ΟΠΣ e-ΕΦΚΑ για την ψηφιοποίηση της ασφαλιστικής ιστορίας, η συλλογή των απαιτούμενων δεδομένων για τον καθορισμό του κατώτατου μισθού, η αναβάθμιση του πληροφοριακού συστήματος ΑΤΛΑΣ, κ.ά.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτής της κατηγορίας στοχεύουν στη βελτίωση της λειτουργίας της ΔΥΠΑ, στη δημιουργία καινοτόμων εργαλείων για την προώθηση της απασχόλησης και στην αναβάθμιση του συστήματος κατάρτισης, παράλληλα με την αποτελεσματικότερη σύζευξη προσφοράς και ζήτησης δεξιοτήτων μέσω της αναβάθμισης και επέκτασης του Μηχανισμού Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας. Επιπλέον, στο πεδίο του εκσυγχρονισμού του συστήματος αναβάθμισης των υπαρχουσών και απόκτησης νέων δεξιοτήτων, περιλαμβάνονται η διαμόρφωση νέου νομικού πλαισίου, η εφαρμογή Ατομικών Λογαριασμών Μάθησης και η ίδρυση του Εθνικού Συμβουλίου Προσόντων, ενώ προβλέπεται επίσης η λειτουργία μιας διαδικτυακής πλατφόρμας δεξιοτήτων με ελεύθερη πρόσβαση για την πληροφόρηση των ενδιαφερομένων. Οι Ατομικοί Λογαριασμοί Δεξιοτήτων θα λειτουργούν ως βιογραφικό και παράλληλα ως αρχείο προγραμμάτων κατάρτισης και διαθέσιμων προγραμμάτων κατάρτισης προς επιλογή.

Επιπλέον, προβλέπεται σειρά θεσμικών μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση των υπηρεσιών υποστήριξης και ελέγχου της αγοράς εργασίας και την ενσωμάτωση ευρύτερων πολιτικών για την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων και τη διασφάλιση καλύτερων όρων εργασίας. Στις μεταρρυθμίσεις αυτές περιλαμβάνονται η εφαρμογή της Ψηφιακής Κάρτας Εργασίας, ο μετασχηματισμός του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας σε ανεξάρτητη αρχή, η Εθνική Στρατηγική για την Υγεία και την Ασφάλεια στην Εργασία, η οποία περιλαμβάνει την κωδικοποίηση του εργατικού δικαίου (ατομικού και συλλογικού), η υιοθέτηση της Σύμβασης 190 της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας για την εξάλειψη της βίας και της παρενόχλησης στον χώρο εργασίας και η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στις δημόσιες πολιτικές σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, 2021).

Στήριξη της απασχόλησης και καταπολέμηση της ανεργίας

Οι παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας για τη στήριξη της απασχόλησης στοχεύουν τόσο τους ανέργους όσο και τους απασχολούμενους και κατατάσσονται σε δύο πυλώνες:

- Τη μεταρρύθμιση των Παθητικών Πολιτικών Απασχόλησης.
- Τη μεταρρύθμιση των Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης.

Η μεταρρύθμιση των Παθητικών Πολιτικών Απασχόλησης, που αφορούν αποκλειστικά τους ανέργους, ξεκίνησε με τον Νόμο 4921/2022 και συνεχίζεται σε δύο βασικές κατευθύνσεις. Η πρώτη αφορά τη μεταρρύθμιση του συστήματος επιδομάτων ανεργίας, ώστε να διευρυνθεί η κάλυψη των ανέργων και να δημιουργηθεί ένα ισχυρότερο δίκτυο προστασίας έναντι της ανεργίας παράλληλα με την προώθηση της δικαιότερης κατανομής των επιδομάτων ανεργίας. Η δεύτερη κατεύθυνση αναφέρεται στην ενίσχυση του επιδόματος μακροχρόνια ανέργων, δηλαδή αυτών που παραμένουν άνεργοι πάνω από 12 μήνες, ώστε να βελτιωθούν οι προοπτικές εύρεσης απασχόλησης.

Στο πλαίσιο της μεταρρύθμισης των παθητικών πολιτικών απασχόλησης εντάσσεται η αναθεώρηση της πολιτικής επιδομάτων (κυρίως από ΔΥΠΑ και ΟΠΕΚΑ – Οργανισμός Προνοιακών Επιδομάτων & Κοινωνικής Αλληλεγγύης). Στις σχετικές δράσεις περιλαμβάνονται η ενοποίηση και ο εξορθολογισμός των παροχών για την ασφάλιση κατά της ανεργίας, αλλά και άλλων παροχών, έργο που είναι σε εξέλιξη και πραγματοποιείται σε συνεργασία με τον ΟΟΣΑ, η αναπροσαρμογή των επιδομάτων ανεργίας των μακροχρόνια ανέργων και η αλλαγή των κριτηρίων επιλεξιμότητας, ώστε να διευρυνθούν οι δικαιούχοι, να γίνει αποτελεσματικότερη η στήριξή τους και να διευκολυνθεί η ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Επίσης, στη δράση περιλαμβάνεται η πληρωμή της πλειονότητας των κοινωνικών παροχών μέσω προπληρωμένων καρτών, ενώ προβλέπονται και ειδικοί έλεγχοι για τη χορήγηση παροχών πρόνοιας σε μη μόνιμους κατοίκους.

Η μεταρρύθμιση των Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης, που αφορούν ανέργους και απασχολούμενους, στοχεύει στη μείωση του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας, την αναβάθμιση (upskilling) των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και την απόκτηση νέων δεξιοτήτων (reskilling), την αύξηση της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, περιλαμβανομένων των ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, καθώς και τη σύσφιξη του δεσμού μεταξύ της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της αγοράς εργασίας. Για την επίτευξη των στόχων αυτών απαιτείται η μεταρρύθμιση των πολιτικών της αγοράς εργασίας, η αναβάθμιση των προγραμμάτων ενεργητικών πολιτικών ένταξης ανέργων, η διαμόρφωση νέας στρατηγικής για τη δια βίου μάθηση και το εθνικό σύστημα αναβάθμισης δεξιοτήτων, ο εκσυγχρονισμός του συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης της ΔΥΠΑ και του

ΔΕΛΤΙΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟΥ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ ΚΕΠΕ

Λογαριασμού για την Απασχόληση και την Επαγγελματική Κατάρτιση (ΛΑΕΚ), η μεταρρύθμιση και ανάπτυξη του συστήματος μαθητείας της ΔΥΠΑ, καθώς και η επέκταση και αναβάθμιση του μηχανισμού διάγνωσης των αναγκών της αγοράς εργασίας, της Εθνικής Στρατηγικής για τις Ενεργητικές Πολιτικές Απασχόλησης και της Ενιαίας Πύλης προγραμμάτων.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά την κατάρτιση, προβλέπεται ένα πολύπλευρο σχέδιο δράσης, στο οποίο εντάσσονται θεσμικές παρεμβάσεις για την αποτελεσματικότερη λειτουργία των φορέων και του συστήματος απόκτησης και αναβάθμισης δεξιοτήτων, τον εκσυγχρονισμό και τη βελτίωση της ποιότητας της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης (ΕΕΚ), τη λειτουργία ειδικών προγραμμάτων κατάρτισης για τις ψηφιακές δεξιότητες και την επιμόρφωση στελεχών στο δημόσιο και ιδιωτικό τομέα.

Η αποτελεσματικότερη λειτουργία των παρόχων ΕΕΚ (ΙΕΚ, ΚΕΚ, ΚΕΚ ΑμεΑ) προϋποθέτει τη βελτίωση του ελέγχου ποιότητας, ως προϋπόθεση αναβάθμισης της ποιότητας και αποτελεσματικότητας της παρεχόμενης εκπαίδευσης και κατάρτισης, την αναβάθμιση του περιεχομένου των σχετικών προγραμμάτων μέσω της επικαιροποίησης των προγραμμάτων σπουδών, ώστε να ανταποκρίνονται σε τρέχουσες και μελλοντικές ανάγκες της αγοράς εργασίας, την ανάπτυξη ηλεκτρονικού περιεχομένου μάθησης μέσω του e-learning και της ψηφιοποίησης του εκπαιδευτικού περιεχομένου, και ειδικών προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης για ανέργους με έμφαση σε βασικές, οριζόντιες και πράσινες δεξιότητες. Ο εκσυγχρονισμός της ΕΕΚ προβλέπει επίσης την αναβάθμιση του ελέγχου ποιότητας των Επαγγελματικών Σχολών της ΔΥΠΑ, καθώς και του συστήματος μαθητείας, την αναβάθμιση του προγράμματος μαθημάτων που προσφέρουν, τον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων εργαστηρίων και την αναβάθμιση του εξοπλισμού τους, την επανεκπαίδευση του διδακτικού προσωπικού, κ.ά.

Όσον αφορά την κατάρτιση και επιμόρφωση στελεχών, προβλέπονται στοχευμένα προγράμματα για στελέχη του δημόσιου τομέα και συγκεκριμένων κλάδων οικονομικής δραστηριότητας (τουρισμός, αθλητισμός). Ενδεικτικά αναφέρονται η ίδρυση του Ινστιτούτου Επιμόρφωσης Αθλητικών Στελεχών και η σχεδιαζόμενη ίδρυση Ακαδημίας Τουρισμού, καθώς και η πρόθεση να αναβαθμιστούν και να εκσυγχρονιστούν οι Ανώτερες Σχολές Τουριστικής Εκπαίδευσης και τα ΙΕΚ τουρισμού. Επιπλέον, δύο ειδικά προγράμματα δίνουν έμφαση στην αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων: α) η Εθνική Συμμαχία για τις Ψηφιακές Δεξιότητες και την Απασχόληση, η οποία αποτελεί συνασπισμό δημοσίων φορέων, ιδιωτικών επιχειρήσεων και μη κερδοσκοπικών οργανισμών και στοχεύει στην αναβάθμιση των ψηφιακών δεξιοτήτων, την ενίσχυση της απασχολησιμότητας και την υποστήριξη του ψηφιακού μετασχηματισμού σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, και β) η Εθνική

Ακαδημία Ψηφιακών Ικανοτήτων, η οποία απαντά στην ανάγκη πρόσβασης των πολιτών σε υψηλού επιπέδου ψηφιακές εκπαιδευτικές υπηρεσίες.

Μια σειρά από επιμέρους προγράμματα στήριξης των ανέργων συμπληρώνουν τις παραπάνω μεταρρυθμίσεις. Οι σχετικές δράσεις περιλαμβάνουν προγράμματα κατάρτισης ανέργων με έμφαση σε συγκεκριμένα χαρακτηριστικά (ηλικία, διάρκεια ανεργίας, προηγούμενη εργασία) και στόχο την απόκτηση ή αναβάθμιση συγκεκριμένων δεξιοτήτων (ψηφιακές, πράσινες) βάσει των αναγκών ενίοτε και συγκεκριμένων κλάδων, καθώς και επιχορηγήσεις επιχειρήσεων για την πρόσληψη ανέργων με έμφαση στην πράσινη οικονομία και τις γυναίκες. Πρακτικά πρόκειται για προγράμματα επιδοτούμενων θέσεων απασχόλησης σε περιοχές με υψηλή μακροχρόνια ανεργία, για κοινωνικές ομάδες που αντιμετωπίζουν αυξημένα εμπόδια ένταξης ή επανένταξης στην αγορά εργασίας, νέους άνεργους (18-30 ετών) για την απόκτηση εργασιακής εμπειρίας και γυναίκες που θα απασχοληθούν σε επιχειρήσεις στον πράσινο τομέα («Πράσινες Θέσεις Εργασίας»). Επιπλέον για άνεργους σε περιοχές με ειδικά χαρακτηριστικά, έχουν σχεδιαστεί και υλοποιούνται προγράμματα αναβάθμισης υπαρχουσών και ανάπτυξης νέων δεξιοτήτων, κατάρτισης σε αντικείμενα αιχμής με ζήτηση από την αγορά, συμβουλευτικής, απασχόλησης και επιχειρηματικής δραστηριοποίησης, τα οποία διευκολύνουν τους άνεργους που θέλουν να ξεκινήσουν επιχειρηματική δραστηριότητα.

Ενθάρρυνση της ένταξης στην αγορά εργασίας

Τα τελευταία δέκα χρόνια το ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα συγκλίνει σε αυτό της ΕΕ27. Παρ' όλα αυτά, το 2022 το ποσοστό συμμετοχής των ατόμων 15-74 ετών δεν ξεπέρασε το 60,3%. Αυτή η επίδοση αποτελεί ιστορικό υψηλό για τη χώρα μας, αλλά συνεχίζει να υπολείπεται κατά 4,5 εκατοστιαίες μονάδες από τον αντίστοιχο μέσο όρο της ΕΕ27. Η διαφορά αυτή διευρύνεται στις 7,1 εκατοστιαίες μονάδες για τις γυναίκες και περιορίζεται σε 1,8 εκατοστιαίες μονάδες για τους άνδρες, φανερώνοντας μεγαλύτερη απόκλιση στις πρώτες. Επιπλέον, λόγω σπουδών, οι τρεις στους τέσσερις νέους 15-24 ετών βρίσκονται κατά κανόνα εκτός αγοράς εργασίας στην Ελλάδα, όταν το αντίστοιχο μερίδιο στην ΕΕ27 το 2022 δεν ξεπερνούσε τους έξι στους δέκα. Εφόσον οι γυναίκες επιθυμούν, αλλά διάφορες παράμετροι τις εμποδίζουν, είναι προφανής η ανάγκη λήψης μέτρων για τη διευκόλυνση της ένταξής τους στο εργατικό δυναμικό. Τέλος, το ποσοστό συμμετοχής διέφερε σημαντικά μεταξύ αλλοδαπών και γηγενών και το 2022, περισσότερο από ό,τι στον μέσο όρο της ΕΕ27 (6 εκατοστιαίες μονάδες στην Ελλάδα έναντι 2,9 εκατοστιαίων μονάδων στην ΕΕ27).

Σε αυτό το πλαίσιο, οι παρεμβάσεις για τη συστηματική ένταξη των ατόμων στην αγορά εργασίας περιλαμβάνουν δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΣΑΑ, όπως τα

κίνητρα εργασίας προς τους οικονομικά μη ενεργούς, η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης (ορισμένοι μένουν εκτός αναζήτησης εργασίας λόγω απογοήτευσης και χαμηλής πιθανότητας εύρεσης απασχόλησης), η αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, κυρίως των γυναικών, και η αποτελεσματική στήριξη του οικονομικά μη ενεργού ανθρώπινου δυναμικού, ώστε να αποφευχθεί η απαξίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου και να ενθαρρυνθεί η ένταξη στο εργατικό δυναμικό με την πρώτη ευκαιρία. Οι στόχοι αυτοί σχεδιάζεται να επιτευχθούν αφενός με τη χρηματοδότηση προγραμμάτων για τη φροντίδα παιδιών προσχολικής ηλικίας εντός μεγάλων επιχειρήσεων και το ειδικό πρόγραμμα φροντίδας βρεφών (από 2 μηνών ως 2,5 ετών) και αφετέρου με την ευαισθητοποίηση του προσωπικού ως προς τη διαφορετικότητα στους χώρους εργασίας (φύλο, σεξουαλικός προσανατολισμός, εθνική προέλευση, κ.ά.) και τα οφέλη που μπορεί αυτή να επιφέρει. Με στόχο την υποστήριξη των εργαζόμενων γονέων σχεδιάστηκε και το πρόγραμμα «Νταντάδες της Γειτονιάς», το οποίο χρηματοδοτείται από το ΕΣΠΑ και θα υλοποιηθεί σε πιλοτικό στάδιο σε 61 δήμους της χώρας αρχικά και, στη συνέχεια, θα εφαρμοστεί σταδιακά σε όλη την επικράτεια.

Προστασία των εργαζομένων

Η προστασία των εργαζομένων ενισχύθηκε μέσω της εφαρμογής της ψηφιακής κάρτας εργασίας, της πλήρους λειτουργίας της Ανεξάρτητης Αρχής Επιθεώρησης Εργασίας, της υποστήριξης του επιχειρησιακού εκσυγχρονισμού του Οργανισμού Μεσολάβησης και Διαιτησίας (ΟΜΕΔ) και της ενίσχυσης των δεξιοτήτων και ικανοτήτων συμφιλωτών και μεσολαβητών. Επίσης, στην προστασία των εργαζομένων συνέβαλε ουσιαστικά και η εκπόνηση του ετήσιου Εθνικού Προγράμματος για την προώθηση της υγείας και της ασφάλειας στην εργασία. Στόχος είναι να αναπτυχθούν 14 νέα Κλαδικά και Ψηφιακά Εργαλεία Εκτίμησης Επαγγελματικού Κινδύνου και να εκσυγχρονιστούν τα νομικά πλαίσια που διέπουν διάφορες κατηγορίες εργαζομένων (π.χ. εποχικοί και μετακλητοί απασχολούμενοι τρίτων χωρών). Ειδικότερα, το σχέδιο δράσης του ΥΠΕΚΑ προβλέπει, στο πλαίσιο εφαρμογής του έργου «Πρόγραμμα OiRA και κλαδικά ψηφιακά εργαλεία OiRA» του EU-OSHA, την ανάπτυξη νέων Κλαδικών Ψηφιακών Εργαλείων για την Εκτίμηση Επαγγελματικού Κινδύνου στους κλάδους πρατήρια καυσίμων, οδικές μεταφορές, τυπογραφεία/ ψηφιακές εκτυπώσεις, κατασκευές/ τεχνικά έργα.

Στο πλαίσιο της προστασίας της απασχόλησης των εργαζομένων υλοποιήθηκε η δράση επιχορήγησης υφιστάμενων επιχειρήσεων που έχουν πληγεί από την πανδημία, σε περιοχές που υπέστησαν μεγάλες φυσικές καταστροφές³, η οποία χρηματοδοτήθηκε από κοινοτικούς πόρους του Ε.Π. Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία

³ Βλ. <https://www.espa.gr/el/Pages/ProclamationsFS.aspx?item=5541>.

(ΕΠΑνΕΚ). Ενδεικτικές λειτουργικές δαπάνες που επιχορηγούνταν ήταν ενοίκια επαγγελματικού χώρου, δαπάνες ενέργειας, σταθερής και κινητής επαγγελματικής τηλεφωνίας, ύδρευσης, θέρμανσης, κ.ά., δαπάνες για αμοιβές τρίτων (νομική, συμβουλευτική, λογιστική υποστήριξη, κ.ά.), δαπάνες προβολής και δικτύωσης, έξοδα συμμετοχής σε επαγγελματικές εκθέσεις, δημιουργία ή αναβάθμιση εταιρικής ιστοσελίδας, δαπάνες προμήθειας αναλώσιμων υλικών, αποσβέσεις παγίου εξοπλισμού (ενσώματου και άυλου), μισθολογικό κόστος προσωπικού της επιχείρησης, κ.ά.

4. Παρεμβάσεις που αφορούν έμμεσα την αγορά εργασίας

Το μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα της Ελλάδας περιλαμβάνει μεταρρυθμίσεις και δράσεις που επηρεάζουν έμμεσα την αγορά εργασίας, βελτιώνοντας τις προοπτικές απασχόλησης των εργαζομένων σε βιώσιμες και ποιοτικές θέσεις απασχόλησης. Τέτοιες παρεμβάσεις στοχεύουν ειδικά στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την προώθηση της Έρευνας και Τεχνολογίας.

Στο πεδίο της εκπαίδευσης, μια σειρά από δράσεις αναμένεται να έχουν θετικά αποτελέσματα για την αγορά εργασίας. Πρόκειται για παρεμβάσεις σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης με στόχο τη βελτίωση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και την εξάπλωση της χρήσης ψηφιακών τεχνολογιών. Στο ίδιο πεδίο εντάσσεται η αναβάθμιση της επαγγελματικής εκπαίδευσης, ώστε να γίνει πιο ελκυστική σε μαθητές και γονείς κυρίως μέσω της διασύνδεσής της με την αγορά εργασίας, με δράσεις όπως η ίδρυση θεματικών και πειραματικών δημόσιων ΙΕΚ, η ίδρυση και λειτουργία πρότυπων ΕΠΑΛ και η ψηφιοποίηση του Εθνικού Οργανισμού Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ). Η βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης των αποφοίτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης προωθείται μέσα από τη βελτίωση της διασύνδεσης των πανεπιστημίων με την αγορά εργασίας (Νόμος 4957/2022) και σχετικές δράσεις για την αναβάθμιση του θεσμού της πρακτικής άσκησης, την υλοποίηση βιομηχανικών διδακτορικών τίτλων, τη συνεργασία με πανεπιστήμια του εξωτερικού και προγράμματα για την αριστεία και την προώθηση της καινοτομίας στα πανεπιστήμια.

Επίσης, με στόχο την κοινωνική συνοχή και την αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού των αλλοδαπών χωρίς αποκλεισμούς, προβλέπεται η ενσωμάτωση στο εκπαιδευτικό σύστημα των ασυνόδευτων ανήλικων μεταναστών και των νεαρών μεταναστών εντός των δομών υποδοχής, ώστε να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου. Στην ίδια κατεύθυνση συμβάλλει η υλοποίηση προγραμμάτων μη τυπικής εκπαίδευσης διάρκειας 360 ωρών για αλλοδαπούς με στόχο την ενσωμάτωσή

τους στο πλαίσιο του προγράμματος «Ήλιος», καθώς και με την παροχή επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης σε οκτώ κλάδους οικονομικής δραστηριότητας.

Οι δράσεις που αφορούν την κατάρτιση σχετίζονται έμμεσα με την αγορά εργασίας και αφορούν κατά κανόνα τη ΔΥΠΑ και την αναβάθμιση του συστήματος κατάρτισης, παράλληλα με την αποτελεσματικότερη σύζευξη προσφοράς και ζήτησης δεξιοτήτων μέσω του Μηχανισμού Διάγνωσης των Αναγκών της Αγοράς Εργασίας. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής Δεξιοτήτων, αναμένεται να εκπαιδευτούν ως το 2025 περισσότεροι από 500 χιλ. απασχολούμενοι και άνεργοι σε πράσινες και ψηφιακές δεξιότητες. Η δράση αφορά την κατάρτιση δημοσίων υπαλλήλων (για περίπου 250 χιλ. είναι ήδη σε εξέλιξη), καθώς και απασχολούμενων στον τουρισμό και στον κλάδο του αθλητισμού. Ακόμη, έμφαση δίνεται στις ψηφιακές δεξιότητες με την υλοποίηση δύο στοχευμένων προγραμμάτων.

Στο πεδίο της Έρευνας και Τεχνολογίας διακρίνονται δύο κύριοι άξονες δράσεων. Ο πρώτος αφορά την ενδυνάμωση της σύνδεσης της έρευνας με τις επιχειρήσεις μέσω της αύξησης της εξωστρέφειας του οικοσυστήματος καινοτομίας, τη συνεργασία με άλλα ευρωπαϊκά συστήματα έρευνας και τεχνολογίας (βλ. Horizon) και την πλατφόρμα νεοφυών επιχειρήσεων Elevate Greece⁴ που αποσκοπεί στην ενίσχυση, ανάπτυξη και εξωστρέφεια του συστήματος καινοτομίας στην Ελλάδα. Ο δεύτερος άξονας εστιάζει στην προώθηση των δημόσιων και ιδιωτικών επενδύσεων στην Έρευνα και Τεχνολογία, μέσω του προγράμματος Ερευνώ–Δημιουργώ–Καινοτομώ⁵ και άλλων προγραμμάτων για τη χρηματοδότηση βασικής έρευνας σε πεδία που είναι σημαντικά για την οικονομική ανάπτυξη. Δράσεις που προωθούν τον στόχο του δεύτερου άξονα περιλαμβάνουν την αναβάθμιση των υποδομών των ερευνητικών κέντρων (βλ. τη δράση Δημιουργία – Επέκταση- Αναβάθμιση των Υποδομών των Ερευνητικών Κέντρων εποπτείας ΓΓΕΚ⁶), τη δημιουργία νέων πάρκων τεχνολογίας, κ.ά.

5. Πρόσφατες εξελίξεις

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι πιο πρόσφατες εξελίξεις και οι δράσεις που έχουν ήδη υλοποιηθεί στο πλαίσιο που διαμορφώνουν οι σχεδιαζόμενες δράσεις και μεταρρυθμίσεις που συζητήθηκαν ως τώρα και πηγάζουν από το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (ΕΣΑΑ) και το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (National Reform Programme), όπως εξειδικεύονται στο σχέδιο παρεμβάσεων στην αγορά εργασίας του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης (ΥΠΕΚΑ).

⁴ Βλ. <https://elevategreece.gov.gr/el/>.

⁵ Βλ. <https://gsri.gov.gr/protovoulies-driseis/erevno-dimiourgo-kainotomo/>.

⁶ Βλ. <https://gsri.gov.gr/protovoulies-driseis/dimiourgia-epektasi-anavathmisi-ton-ypodomon-ton-erevnitikon-kentron-epopteias-ngek/>.

Θεσμικές μεταρρυθμίσεις και ψηφιοποίηση των υπηρεσιών στήριξης της απασχόλησης, καταπολέμησης της ανεργίας και ελέγχου της παραβατικότητας

1. Αναδιάρθρωση του ΟΑΕΔ και μετονομασία του σε Δημόσια Υπηρεσία Απασχόλησης (ΔΥΠΑ) (βλ. Νόμο 4921/2022). Οι βασικές μεταρρυθμίσεις αφορούν την κατάρτιση Ψηφιακού Ατομικού Σχεδίου Δράσης από τους άνεργους σε συνεργασία με τους συμβούλους της ΔΥΠΑ, την εφάπαξ καταβολή 300 ευρώ στους μακροχρόνια άνεργους που καταρτίζουν ψηφιακό ατομικό σχέδιο δράσης, την εισαγωγή κριτηρίων (εκτός επιδόματος ανεργίας), ώστε να διασφαλιστεί ότι παροχές και επιδόματα πηγαίνουν σε αυτούς που έμπρακτα αναζητούν εργασία, τη συνέχιση καταβολής του 50% του κανονικού επιδόματος ανεργίας στους δικαιούχους που βρίσκουν εργασία ως και το τέλος της διάρκειας επιδότησης, την εισαγωγή συστήματος διακυβέρνησης για τη συνεχιζόμενη επαγγελματική κατάρτιση του εργατικού δυναμικού, τη δημιουργία και τον εξοπλισμό χώρων φύλαξης βρεφών εντός των εγκαταστάσεων των επιχειρήσεων και την ενίσχυση του μηχανισμού διάγνωσης των αναγκών της αγοράς εργασίας. Πλέον η ευθύνη για τη διάγνωση των αναγκών βαρύνει τη νέα υπηρεσία του ΥΠΕΚΑ, τη Μονάδα Εμπειρογνομόνων Απασχόλησης, Κοινωνικής Ασφάλισης, Πρόνοιας και Κοινωνικών Υποθέσεων (ΜΕΚΥ).
2. Ίδρυση της Ανεξάρτητης Αρχής Επιθεώρησης Εργασίας (ΑΑΕΕ) με βάση τον Νόμο 4808/2021, η οποία διαδέχθηκε το Σώμα Επιθεώρησης Εργασίας. Τον Μάρτιο του 2023 η αρχή εξοπλίστηκε με tablets, τα οποία έχουν άμεση σύνδεση με το πληροφοριακό σύστημα ΕΡΓΑΝΗ⁷. Με αυτόν τον τρόπο και αξιοποιώντας τα στοιχεία από την ψηφιακή κάρτα, οι επιθεωρητές μπορούν να έχουν πρόσβαση σε πραγματικό χρόνο στο σύνολο των στοιχείων των εργαζομένων της εκάστοτε επιχείρησης και μπορούν να ελέγξουν την τήρηση του ωραρίου και την ορθή καταγραφή των υπερωριών, αλλά και την τήρηση της νομοθεσίας για την Υγεία και την Ασφάλεια στην Εργασία. Επομένως, το έργο των επιθεωρητών και η αποτελεσματικότητα των ελέγχων ενισχύθηκε ουσιαστικά. Πλέον, ο χρόνος έναρξης και λήξης του ελέγχου δηλώνεται διαδικτυακά και τα αποτελέσματα αποστέλλονται άμεσα τόσο στην ελεγχόμενη επιχείρηση όσο και στη βάση δεδομένων της Επιθεώρησης Εργασίας. Στόχος είναι η πραγματοποίηση του 60% των ελέγχων της Επιθεώρησης Εργασίας με τη χρήση των tablets μέχρι το τέλος Ιουνίου και του 80% μέχρι το τέλος του 2023. Επιπλέον, το πρώτο τρίμηνο του 2023 ολοκληρώθηκε η οικονομική και διοικητική αυτοτέλεια της ΑΑΕΕ, ενώ το τρίτο τρίμηνο του 2023 αναμένεται να κατατεθεί στο ΥΠΕΚΑ και την ΑΑΕΕ τελική έκθεση αξιολόγησης με συστάσεις σχετικά με την οργανωτική δομή και τις διαδικασίες της ΑΑΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της κατανομής των ανθρώπινων και υλικών πόρων.

⁷ Βλ. <https://psifiakikarta.gov.gr/se-nea-psifiaki-epochi-perna-epitheorisi-ergasias/>.

3. Τον Μάιο του 2022⁸ αναβαθμίστηκε το Πληροφοριακό Σύστημα ΕΡΓΑΝΗ (πλέον ΕΡΓΑΝΗ II). Ειδικότερα, αναβαθμίστηκαν ριζικά οι δυνατότητες καταγραφής του προγραμματισμένου καθώς και του πραγματικού χρόνου εργασίας, ενώ το σύστημα συνδέθηκε άμεσα με τις επιχειρήσεις και, συγκεκριμένα, με το ηλεκτρονικό σύστημα μέτρησης του χρόνου εργασίας των εργαζομένων τους με σύμβαση ή σχέση εξαρτημένης εργασίας. Αυτό σημαίνει ότι το σύστημα ΕΡΓΑΝΗ είναι πλέον σε θέση να λαμβάνει στοιχεία από τις επιχειρήσεις σε πραγματικό χρόνο (Δήλωση Μεταβολής Στοιχείων Εργασιακής Σχέσης – Οργάνωση Χρόνου Εργασίας και το έντυπο με τίτλο «Οργάνωση Χρόνου Εργασίας», ήτοι το Ψηφιακό Ωράριο) θέτοντας τη βάση για τη λειτουργία της ψηφιακής κάρτας εργασίας.

4. Η εισαγωγή της Ψηφιακής Κάρτας Εργασίας με τον Νόμο 4808/2021 στοχεύει στην καταγραφή του ωραρίου εργασίας σε πραγματικό χρόνο, αποθαρρύνοντας προσπάθειες παραβίασης της εργατικής νομοθεσίας από τους εργοδότες. Επιπλέον, δίνεται η δυνατότητα στον εργαζόμενο, μέσω εφαρμογής στο κινητό τηλέφωνο, να ελέγξει σε πραγματικό χρόνο τα στοιχεία που δηλώνει η επιχείρηση στο Π.Σ. ΕΡΓΑΝΗ II, δηλαδή το πρόγραμμα που δηλώνει ο εργοδότης εκ των προτέρων, αλλά και τις πραγματικές ώρες απασχόλησης που παρείχε. Με άλλα λόγια, η Ψηφιακή Κάρτα Εργασίας αποτελεί εγγύηση για την τήρηση του ωραρίου του εργαζομένου, τις υπερωρίες και την ορθή εφαρμογή της διευθέτησης του χρόνου εργασίας, την αντιμετώπιση της μαύρης και υποδηλωμένης εργασίας και τη διασφάλιση όρων δίκαιου ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις, ενώ παράλληλα κατοχυρώνονται τα έσοδα του ασφαλιστικού συστήματος από εισφορές.

Στο πλαίσιο υλοποίησης της Ψηφιακής Κάρτας Εργασίας τέθηκε σε λειτουργία η εφαρμογή του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης ERGANI CardScanner για τις επιχειρήσεις, καθώς και η εφαρμογή myERGANI mobile app για τους απασχολούμενους. Η υλοποίηση ξεκίνησε την 1^η Ιουλίου 2022⁹, αρχικά σε τράπεζες και σουπερ μάρκετ με περισσότερους από 250 εργαζόμενους και αφορούσε συνολικά πάνω από 120 χιλ. άτομα. Στη συνέχεια, στις 16 Φεβρουαρίου 2023¹⁰, η εφαρμογή της ψηφιακής κάρτας εργασίας επεκτάθηκε σε ασφαλιστικές εταιρείες και εταιρείες παροχής ιδιωτικής προστασίας, οπότε προστέθηκαν ακόμη περίπου 32 χιλ. απασχολούμενοι. Τέλος, στο τέλος Απριλίου εντάχθηκαν στο καθεστώς της ψηφιακής κάρτας εργασίας μια σειρά από ΔΕΚΟ¹¹. Ωστόσο, ενδεχομένως λόγω των εκλογών, μέχρι τη στιγμή συγγραφής του παρόντος, δεν είναι ξεκάθαρο ποιες ΔΕΚΟ έχουν ήδη ενταχθεί. Υπολογίζεται ότι το δεύτερο τρίμηνο του 2023 περισσότεροι από 170

⁸ Βλ. Υπουργική Απόφαση 49758/2022.

⁹ Βλ. <https://psifiakikarta.gov.gr/pos-tha-ylopoiithei-psifiaki-karta-ergasias/>.

¹⁰ Βλ. <https://psifiakikarta.gov.gr/se-efarmogi-simera-pempti-16-fevroyariou-psifiaki-karta/>.

¹¹ Δες εδώ λίστα των ΔΕΚΟ που συμμετέχουν στην υλοποίηση της ψηφιακής κάρτας εργασίας από το τέλος Απριλίου 2023: <https://psifiakikarta.gov.gr/epekteinetai-stis-deko-psifiaki-karta-ergasias/>.

χιλ. απασχολούμενοι έχουν ενταχθεί στο καθεστώς της ψηφιακής κάρτας εργασίας. Σχεδιάζεται να ακολουθήσουν η βιομηχανία, ο τουρισμός και η εστίαση.

Ένταξη στην αγορά εργασίας

1. Το πρόγραμμα Πρώτο Ένσημο εισήχθη με τον Νόμο 4855/2021. Αφορά επιδότηση 1.200 ευρώ για κάθε νέα θέση εργασίας πλήρους απασχόλησης στον ιδιωτικό τομέα και 600 ευρώ για κάθε νέα θέση εργασίας μερικής απασχόλησης, η οποία μοιράζεται ισόποσα μεταξύ εργοδότη και εργαζόμενου. Αφορά σε νέους 18-29 ετών και η διάρκεια της σύμβασης μπορεί να φτάσει τους 6 μήνες. Υπολογίζεται ότι 3.781 άτομα απασχολούνταν ακόμη στο πλαίσιο του προγράμματος Πρώτο Ένσημο μέχρι τον Μάρτιο του 2023.
2. Η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών κατά 3 εκατοστιαίες μονάδες μονιμοποιήθηκε από την 1η Ιανουαρίου 2023. Στόχος είναι η διατήρηση της μείωσης του μη μισθολογικού κόστους των επιχειρήσεων, που ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2020 ως έκτακτο μέτρο με αφορμή την πανδημία, και παράλληλα η ενίσχυση της αγοραστικής δύναμης των μισθωτών (και της ζήτησης). Παράλληλα, η μείωση του κόστους εργασίας αναμένεται να τονώσει τη ζήτηση για εργασία από τις επιχειρήσεις. Η συνολική μείωση τα τελευταία τρία χρόνια έφτασε τις 4,4 εκατοστιαίες μονάδες (0,9 εκατοστιαίες μονάδες τον Ιούνιο του 2019 και 0,5 εκατοστιαίες μονάδες τον Ιούνιο του 2022). Με βάση τις προηγούμενες προγραμματικές δηλώσεις της κυβέρνησης υπολείπεται περαιτέρω μείωση της τάξης των 0,6 εκατοστιαίων μονάδων.
3. Με τον Νόμο 4994/2022 δόθηκαν κίνητρα στις ιδιωτικές επιχειρήσεις να μετατρέψουν τις συμβάσεις μερικής σε συμβάσεις πλήρους απασχόλησης. Επιχειρήσεις που απασχολούν περισσότερο από το 50% του προσωπικού τους με συμβάσεις εργασίας μερικής απασχόλησης δικαιούνται 40% επιδότηση των ασφαλιστικών εισφορών κάθε απασχολούμενου τη σύμβαση του οποίου μετατρέπουν σε πλήρους απασχόλησης, εφόσον διατηρήσουν τον ίδιο αριθμό απασχολούμενων. Το πρόγραμμα ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2023 και θα ολοκληρωθεί στο τέλος του 2023.

Προστασία των εργαζομένων

1. Στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για την Υγεία και την Ασφάλεια στην Εργασία, ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 2023 το έργο της κωδικοποίησης του εργατικού δικαίου (ατομικού και συλλογικού)¹². Αυτό σημαίνει ότι απλοποιήθηκε και διευκολύνθηκε η αναζήτηση διατάξεων και κανονισμών για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη.
2. Ο Νόμος 4808/2021 προβλέπει διατάξεις που αφορούν περιπτώσεις βίας και παρενόχλησης στον χώρο εργασίας, κυρώνοντας τη Σύμβαση 190 της Διεθνούς Οργάνωσης

¹² Βλ. <https://ypergasias.gov.gr/oloklirothike-i-kodikopoiisi-tis-ergatikis-nomothesias/>.

Εργασίας. Αρχικά, ορίστηκαν για πρώτη φορά οι έννοιες αυτές και απαγορεύτηκαν ρητά είτε στον χώρο εργασίας, είτε κατά τη μετακίνηση από και προς αυτόν, είτε εκτός αυτού, αλλά στη διάρκεια κοινωνικών δραστηριοτήτων που σχετίζονται με την εργασία, είτε κατά τις επικοινωνίες που σχετίζονται με την εργασία (π.χ. μέσω τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνίας). Μια σημαντική παράμετρος είναι ότι το βάρος της απόδειξης βαραινεί αυτόν/αυτήν που καταγγέλλεται. Επίσης, ο/η εργοδότης πρέπει να λάβει μέτρα ή πολιτικές για την αποφυγή περιστατικών παρενόχλησης και βίας, ενώ προβλέπεται πρόστιμο σε αντίθετη περίπτωση. Επίσης, ο καταγγέλλων δεν μπορεί να έχει δυσμενή μεταχείριση ή να απολυθεί, διαφορετικά επιβάλλεται πρόστιμο.

3. Ο Νόμος 4808/2021 περιλαμβάνει επίσης διατάξεις για τη γονική άδεια. Ειδικότερα, επεκτείνεται η άδεια πατρότητας μετ' αποδοχών σε 14 ημέρες (από 2 πριν). Προβλέπεται γονική άδεια 4 μηνών (2 επιδοτούμενοι από τη ΔΥΠΑ) για κάθε παιδί ως 8 ετών, ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας (τηλεργασία, ευέλικτο ωράριο, μερική απασχόληση) για γονείς με παιδιά ως 12 ετών, άδεια φροντιστή ως 5 ημέρες κατ' έτος μετ' αποδοχών για πρόσωπα που συγκατοικούν με τον εργαζόμενο και έχουν ανάγκη φροντίδας, επέκταση της άδειας υποβοηθούμενης αναπαραγωγής στον ιδιωτικό τομέα, δικαίωμα απουσίας λόγω ανωτέρας βίας για επείγοντα οικογενειακά ζητήματα (2 φορές το χρόνο, μία ημέρα κάθε φορά), κ.ά.

4. Ο Νόμος 4808/2021 για την Τηλεργασία και τις Ψηφιακές Πλατφόρμες προβλέπει τους ορισμούς, τα πλαίσια λειτουργίας και τους κανόνες που διέπουν τις νέες μορφές εργασίας, ήτοι την εργασία εξ αποστάσεως (τηλεργασία) και την παροχή υπηρεσιών που συνδέονται με ψηφιακές πλατφόρμες. Οι διατάξεις αυτές διαμορφώνουν το πλαίσιο παροχής υπηρεσιών τηλεργασίας, καθώς και τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των εμπλεκόμενων μερών.

Ειδικά προγράμματα

1. Προβλέπονταν και δόθηκαν αποζημιώσεις ειδικού σκοπού σε απασχολούμενους και επιχειρήσεις που επλήγησαν από φυσικές καταστροφές (και όχι μόνο). Οι τελευταίες είχαν δικαίωμα να αναστείλουν την απασχόληση μέρους ή όλου του προσωπικού τους ως τρεις μήνες, το οποίο δικαιούνταν μηνιαίο επίδομα 534 ευρώ μηνιαίως από το κράτος. Αντίστοιχα, ειδική αποζημίωση δόθηκε σε εργαζόμενους σε επιχειρήσεις στον κλάδο της γούνας που επλήγησαν από τον πόλεμο στην Ουκρανία. Στις επιχειρήσεις δόθηκε η δυνατότητα να αναστείλουν τις συμβάσεις εργασίας μέρους του προσωπικού τους (ως 80% του συνόλου) από τον Ιούλιο του 2022 ως τον Μάρτιο του 2023. Το μέτρο επεκτάθηκε ως τον Ιούνιο του 2023. Περισσότεροι από 400 απασχολούμενοι στον κλάδο ωφελήθηκαν.

2. Με στόχο την αντιμετώπιση του κενού απασχόλησης μεταξύ ανδρών και γυναικών λειτούργησαν 26 Βρεφονηπιακοί Σταθμοί από τη ΔΥΠΑ τους προηγούμενους μήνες και πρόσφατα τέθηκε σε εφαρμογή το πρόγραμμα δημιουργίας μονάδων φροντίδας νηπίων σε

120 μεγάλες επιχειρήσεις. Ειδικότερα, μέχρι το τέλος του 2023 αναμένεται να ολοκληρωθεί ο πρώτος γύρος του προγράμματος που προβλέπει την ενίσχυση 70 επιχειρήσεων για τη δημιουργία βρεφονηπιακών σταθμών εντός των εγκαταστάσεών τους, ενώ μία δεύτερη πρόσκληση για 50 επιχειρήσεις πρόκειται να δημοσιευτεί το τρίτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους.

3. Το πρόγραμμα Νταντάδες της Γειτονιάς για τη συμφιλίωση επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής¹³ προβλέπει τη φύλαξη βρεφών ηλικίας από 2 μηνών ως 2,5 ετών, είτε εντός της οικογενειακής εστίας είτε στο σπίτι μιας/ενός παιδαγωγού-φροντιστή, και στοχεύει στη στήριξη των γονέων και ειδικά των μητέρων, ώστε να ενταχθούν στο εργατικό δυναμικό και να συνεχίσουν την επαγγελματική τους πορεία. Το πρόγραμμα υλοποιείται σε 61 δήμους πιλοτικά, ενώ αναμένεται να επεκταθεί σε ακόμη 10 δήμους. Μέχρι τον Ιούλιο του 2023 θα έχει ολοκληρωθεί η πρώτη φάση, οπότε και θα ακολουθήσει η αξιολόγηση του προγράμματος.

4. Την περίοδο Ιανουαρίου-Μαρτίου 2023 εκδόθηκαν τα αποτελέσματα 11 προσκλήσεων για προσλήψεις στον δημόσιο τομέα ατόμων με ειδικά χαρακτηριστικά, π.χ. άτομα με αναπηρίες, συγγενείς ατόμων με αναπηρίες, κ.ά. Ως το τέλος του έτους αναμένεται να ολοκληρωθούν και οι 434 τοποθετήσεις. Τα αποτελέσματα τριών ακόμη προσκλήσεων αναμένεται να δημοσιοποιηθούν ως το τέλος του 2023 και αφορούν 1.120 θέσεις ακόμη.

5. Το πρόγραμμα για την ευαισθητοποίηση ως προς τη διαφορετικότητα στους χώρους εργασίας¹⁴ έχει ήδη τεθεί σε εφαρμογή και ως το τέλος του 2023 αναμένεται να έχουν εκπαιδευτεί 680 χιλ. άτομα (διευθυντικά στελέχη και στελέχη εξυπηρέτησης κοινού και πιστοποίησης), ενώ από τον Ιούνιο του 2023 και για ένα έτος έχει προγραμματιστεί να υλοποιηθεί εκστρατεία ενημέρωσης για το πρόγραμμα στα ΜΜΕ.

6. Διαπιστώσεις

Το πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας καθορίζεται από το Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων και το εξειδικευμένο σχέδιο δράσης του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. Οι προβλεπόμενες παρεμβάσεις κινούνται με στόχο την επίλυση των χρόνιων προβλημάτων της ελληνικής αγοράς εργασίας, όπως είναι το χαμηλό ποσοστό συμμετοχής στην αγορά εργασίας, το χαμηλό ποσοστό απασχόλησης και η υψηλή ανεργία.

Στην κατεύθυνση αυτή έχουν διαμορφωθεί τέσσερις κατηγορίες άμεσων παρεμβάσεων, οι οποίες περιλαμβάνουν μεταρρυθμίσεις για την ψηφιοποίηση των

¹³ Βλ. <https://ypergasias.gov.gr/isotita-ton-fylon/programma-ntantades-tis-geitonias/>.

¹⁴ Βλ. <https://hrpro.gr/tameio-anakampsis-ergo-gia-tin-evaisthithitopoiisi-tis-diaforetikotitas-stous-chorous-ergasias/>.

υπηρεσιών στήριξης της απασχόλησης και των μηχανισμών ελέγχου της αγοράς, δράσεις για τη στήριξη της απασχόλησης και την καταπολέμηση της ανεργίας μέσω της μεταρρύθμισης των πολιτικών απασχόλησης, παθητικών και ενεργητικών, παρεμβάσεις για την ενθάρρυνση της ένταξης στην αγορά εργασίας και δράσεις για την προστασία των απασχολουμένων. Επιπλέον προβλέπονται και παρεμβάσεις που επηρεάζουν έμμεσα την αγορά εργασίας βελτιώνοντας τις προοπτικές απασχόλησης των εργαζομένων, οι οποίες στοχεύουν στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και την προώθηση της Έρευνας και Τεχνολογίας.

Όπως προκύπτει από την αναλυτική παρουσίαση των σχετικών μεταρρυθμιστικών παρεμβάσεων, πολλές από τις προβλεπόμενες δράσεις έχουν ήδη υλοποιηθεί, ενώ άλλες βρίσκονται σε εξέλιξη. Η βελτίωση των βασικών δεικτών της αγοράς εργασίας στο διάστημα της εφαρμογής τους φαίνεται να είναι ικανοποιητική και παραπέμπει σε ένα ευνοϊκό αντίκτυπο στην αγορά εργασίας, ενισχύοντας την ανοδική τάση που ακολουθεί η αγορά λόγω των θετικών ρυθμών οικονομικής μεγέθυνσης. Ωστόσο, αν και υπάρχει πρόοδος προς τη σωστή κατεύθυνση, εξακολουθούν να παραμένουν στην αγορά εργασίας αρκετά ανοικτά ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν, όπως ενδεικτικά η αναντιστοιχία προσφοράς και ζήτησης δεξιοτήτων, οι χαμηλοί μισθοί, η αδήλωτη εργασία, η εργασιακή ανασφάλεια των ευέλικτων μορφών απασχόλησης, η φυγή ανθρώπινου δυναμικού υψηλής εξειδίκευσης στο εξωτερικό, κ.ά. Αυτό σημαίνει ότι οι παρεμβάσεις στην αγορά εργασίας και οι συνεπαγόμενες μεταρρυθμίσεις έχουν ουσιαστικό ρόλο να διαδραματίσουν στην πορεία σύγκλισης προς τα ευρωπαϊκά δεδομένα στην αγορά εργασίας.

Βιβλιογραφία

Γενική Γραμματεία Δημογραφικής και Οικογενειακής Πολιτικής και Ισότητας των Φύλων, 2021. *Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων 2021-2025*.

Ελληνική Δημοκρατία - Ευρωπαϊκή Ένωση, 2021. *Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας Ελλάδα 2.0*.

Καραμεσίνη, Μ., 2005. Η Πολιτική Απασχόλησης ως Πεδίο Σύζευξης της Οικονομικής και της Κοινωνικής Πολιτικής, στο Μ. Καραμεσίνη και Γ. Κουζής (επιμ.), *Πολιτική Απασχόλησης: Πεδίο Σύζευξης της Οικονομικής και της Κοινωνικής Πολιτικής*, Αθήνα: ΚΕΚΜΟΚΟΠ/Gutenberg, σ.σ. 21-68.

Λαλιώτη, Β., 2019. *Σχεδιασμός και Αξιολόγηση Ενεργητικών Πολιτικών Απασχόλησης: Βιβλιογραφική Ανασκόπηση*. ΕΙΕΑΔ. Σειρά: Διάγνωση Αναγκών 4.

Χολέζας, Ι., 2023. Πρόσφατες εξελίξεις σε βασικά μεγέθη της αγοράς εργασίας. ΚΕΠΕ, *Οικονομικές Εξελίξεις* τ. 51.

Hellenic Republic, 2023. *Greece - National Reform Programme 2023*.